

175 år Folkskola

Hylte kommun

Hylte kommun
Distrikt (sedan 2016)
Landskapsgräns

175 år Folkskola i Hylte kommun

2017 firar Sveriges Hembygdsförbund "Folkskolan 175 år". Detta firar Hylte hembygds-krets med att ta fram denna folder där alla skolor som funnits och finns är noterade. Folkskolestadgan "Kongl. Maj:ts Nådiga Stadga angående Folkundervisningen i Riket" fastställdes den 18 juni 1842 men det tog olika tid att starta upp. Det berodde bl a på att ta beslut hur och när det skulle fungera, skollokal eller annat, finansiering och lämpliga lärare.

Vår kommuns olika socknar arbetade på olika sätt. Skolfrågorna behölls under socknen även efter kommunreformen 1862. För de flesta startade det hela med den ambulerande skolan. Detta innebar att utbildningen genomfördes under några månader åt gången och utbildningen flyttade runt i socknen.

Många föräldrar var motsträviga till skolutbildning då lagen kom. Barnen behövdes hemma i vardagsarbetet med hushåll, djur och marker. Men detta godtogs inte:

Utdrag ur folkskolestadgan § 51. (Med dåtida stavning)

I händelse föräldrar och målsmän skulle tredskas att efterkomma de föreskrifter, hvilka i afseende på barnens skolgångsskyldighet blifvit meddelade, eller visa sig så försumliga, att de ej tillhålla barnen att besöka skolan, skola de tredskande eller försumlige, efter anmälan af skolrådet, undgå varning af vederbörande församlingspastor och, då ej sådant haft åsyftad verkan, af kyrkorådet. Om dessa varningar blifvit fruktlösa, må barnen kunna genom skolrådets försorg från föräldrarne eller målsmännen skiljas och till vårdande åt andra personer öfverlämnas, samt kostnaden för barnens underhåll hos föräldrarne eller målsmännen i laga ordning utmätas.

Allmän information Sverige

Till 1840–41 års riksdag lades fram ett regeringsförslag i folkskolefrågan. Enligt underlaget fanns då i rikets 2 308 socknar 1 009 fasta skolor med 1 030 lärare samt 377 församlingar med 508 ambulerande lärare. 1 211 socknar saknade ännu helt skolundervisning. Frågor som dök upp var om särskilda "fattigskolor" skulle inrättas eller om den obligatoriska folkskolan borde omfatta även flickor. Biskopen i Växjö Esaias Tegnér tyckte inte att fattiga flickor behövde gå i skola "Hvad behöfver wäl fattige torpare och inhysehjons flickobarn lära sig."

18 juni 1842 fastställdes folkskolestadgan. Omkring 1850 var bara hälften av alla barn inskrivna i folkskolan.

Skolrote: Enligt Folkundervisningsstadgan från 1882 skulle skolrådet efter samråd med kyrkostämman indela området för flyttande skola i rotar. I socknar med flera fasta skolor (byskolor) var skolrote upptagningsområdet för en skola, och var en del i ett större skoldistrikt (som vanligen var en socken eller ett pastorat).

Folkskolan infördes med en dispens-tid på fem år för att ge socknarna möjlighet att inrätta skolor och anställa lärare. I praktiken visade det sig omöjligt att få det hela att fungera så snabbt. Först 1850 var folkskolor allmänt inrättade. 1853 medgavs avlägsna byar möjlighet att inrätta provisoriska skolor utan behöriga lärare, under förutsättning att dessa lärare godkännts av socknens pastor. Någon läsundervisning fanns från början inte i folkskolan, utan eleverna förutsattes ha fått

den grundläggande undervisningen i hemmen. Det visade sig dock inte fungera, utan de flesta elever som kom till skolan hade inte de erforderliga kunskaperna. Därför infördes 1858 småskolan, som med 1882 års folkskoleplan blev tvåårig. 1919 samordnades småskola och folkskola helt.

Folkskolan styrdes i början av sockenstämmorna, men efter 1862 års kommunalreform av kyrkorådet och först 1930 övertog kommunerna driften av skolorna. Skoltiden var från början inte reglerad men 1878 tog en normalplan för 6-7-årig skolundervisningsform fram, som med 1882 års folkskolestadga blev obligatorisk.

Undervisning: Skolstarten skedde vanligtvis vid sju års ålder. Folkskolestadgan föreskrev att barnen skulle börja före slutet på sitt 9:e levnadsår. Även om den svenska folkskolan blivit berömd som 6-årig utökades den med tiden genom fortsättningsskola (sjunde och åttonde klass) som från 1877 fick statsbidrag. 7-årig folkskola lagstadgades 1936 och från 1950-talet började 8-årig folkskola bli lagstadgad. Folkskolan blev så kallad "bottenskola" för dem som sedan valde att studera vid läroverk, men för de flesta i Sverige blev folkskola den enda formen.

I Hyltebruk inrättades Högre folkskola 1934 för att 1938, då "Realskolan" byggdes, få status som Kommunal mellanskola och som fyraårig Realskola 1944. Sedan den byggts blev upptagningsområdet hela det område som i dag är Hylte kommun. När det var dags att börja sjunde klass fick eleverna välja om man ville fortsätta i folkskolan ett år till och sedan sluta, eller om man ville fortsätta att studera och då börja på "realen". Denna undervisning var dock inte avgiftsfri utan föräldrarna fick dels betala en terminsavgift, dels så gott som allt undervisningsmaterial. Detta medförde att en del som ville fortsätta att studera fick avstå av ekonomiska skäl.

1974 skapades nuvarande Hylte kommun då Torup, Kinnared, Drängsered, Unnaryd och Jälluntofta socknar slogs samman med dåvarande Hylte kommun med socknarna Långaryd, Färgaryd och Femsjö.

Samundervisning tillämpades i den svenska folkskolan. Man hade klasslärare i form av folkskol-lärare och småskollärare, inte ämneslärare som i läroverken, med undantag för praktiska ämnen som skolkök, slöjd och gymnastik med lek och idrott, och böckerna fanns i bänk. Skolaga tillämpades, från slutet av 1800-talet minskade dock användandet av agan och 1958 förbjöds den helt.

Folkskola, folkis, var den obligatoriska skolform i Sverige som blev lagstadgad 1842 och gav barn baskunskaper i olika ämnen. Efter flera experiment under 1950- och 1960-talet där man försökte med enhetsskola i vissa kommuner och skoldistrikt var skolformen så gott som avvecklad i början av 1970-talet då parallellskolesystemet upphört i Sverige.

Grundskola ersätter folkskolan: Med enhetsskolans och grundskolans framväxt i Sverige under efterkrigstiden upphörde folkskolan i början av 1970-talet. Kvarlevor från folkskolan kunde främst märkas i grundskolans låg- och mellanstadium (skolbänkar, klasslärare), medan högstadiet främst tog inspirationer från läroverken (ämneslärare med mera). En folkskola hette ofta även "folkskola" i namnet, medan enhetsskolan/grundskolan oftast bara använt "skola" i namnet.

Av nuvarande Hylte kommuns tidigare totalt 67 skolor är åtta i bruk numera.

OBS! På kartan är de inringade platserna inte exakt markerade utan visar ungefär placering. Detta på grund av att annars syns inte underliggande text eller numrering i cirkeln.

Långaryds socken

På prosten Eneroths uppmaning 1840 undervisade klockaren S.A. Hjertstrand under korta perioder i Långaryds sockenstuga. Detta var frivilligt för de barn som fick och ville. Föräldrarna betalade en summa. För fattiga barn betalade fattigkassan.

1844 fick barn undervisning rotevis av f.d. soldaten Johan Sand och 1845 var det "barnläraren" Joh. Landin. 1846 skickades drängen Carl Jönsson (senare Ljunggren) på utbildning till seminariet i Växjö och 1847 började han som ambulerande lärare i Långaryds socken.

1846 hade det inrättats ambulerande skolor i fem skolrotar, Mårenäs, Jansberg, Fängsjö, Boarp och Åkerbo. Skolundervisningen hölls i olika gårdar turvis och där det var möjligt. I Boarps rote fast plats. Undervisning sju veckor om året per rote. Pågick så till 1867. Endast läraren Carl Ljunggren för alla skolrotar. Därefter anställdes ytterligare en lärare och fyra småskollärarinnor. C:a 1870 byggdes fyra skolhus, i Långaryd, Skärkehylte, Kråxås och Kråxhult och den ambulerande skolan upphörde. 1896 tillkom skolhus i Segelsbo och Landeryd, i Rydöbruk 1905 och i Elmeliden och Boarp 1912, då det också byggdes storskola i Landeryd.

Mer att läsa finns i "Glimtar ur Långaryds historia, del 3" (1993).

1. Boarps skola

Skolan uppfördes 1912.

Lades ner 1940 när Nyby andra skola tillkom och barnen fick skol-skjuts dit.

Numera bostadshus.

2. Kråxås skola

Skolan uppfördes omkring 1870.

Flyttades till Yttersjöholm 1916 där området barn sedan fick sin undervisning.

Numera finns endast skyltmarkerad stengrund kvar.

3. *Yttersjöholm skola*

Tidigare Kråxås skola som flyttades till Yttersjöholm 1916.

Lades ner 1959 då barnen fick skolskjuts till Nyby skola.

Numera hembygdsgården Sjöborgen.

Foto 2017.

4. *Norra Ekeryd*

Boarps rote.

Första fasta skolan i Långaryd.

Inrättades i en befintlig källaröverbyggnad c:a 1846.

Nedläggningen okänd men fanns c:a 1874.

Numera redskapsbod.

Foto 2017.

5. *Kungsveka skola*

Tidigare Kråkshults skola som flyttades till Kungsveka 1911.

Lades ner 1942.

Barnen fick sedan åka skolskjuts till Nyby skola.

Numera är skolan privat bostadshus.

6. *Kråkshult skola*

Skolan uppfördes omkring 1870.

Flyttades till Kungsveka 1911.

Barnen i närområdet gick sedan i Elmelidens skola.

Numera stenruin kringgärdad av stenmur och utmärkt med skylt.

7. *Älmelidens skola*

Skolan uppfördes 1912.

Lades ner 1959.

Områdets barn fick sedan åka skolskjuts till Nyby skola.

Numera är skolan privat sommarbostad.

8. *Långaryds skola*

Skolan uppfördes c:a 1870.

Låg i den östra delen av den så kallade Trekanten i Långaryds kyrkby, ungefär där livdjurshallen sedan fanns.

Brann ner 1890.

Barnen fick en tid ha sin skola i sockenstugan medan ett hus på Nyby byggdes om till skola.

Bilden visar sockenstugan 1947 med barn på väg till kyrkan för skolfirande.

Foto 1947.

9. *Nyby första skola*

Inrättades i det gamla posthuset på Nyby c:a 1890.

Bild från 1920-talet.

Lades ner 1940.

Barnen gick sedan i den nybyggda skolan strax intill.

Riven. På platsen finns numera bostadshus.

10. *Nyby andra skola*

Nybyggdes och invigdes vårt-terminen 1940. Samtliga klasser, från år 1948 sjuårig.

År 1969 A-form med enbart mellanstadie. Barnen i lågstadiet överfördes till Landeryds skola.

Lades ner 2005. Barnen överfördes till Landeryds skola.

Från år 2007 och alltjämt Labora-skola.

11. *Landeryd första skola*

Skolan uppfördes 1896.

Från 1912 enbart småskola.

Lades ner 1931. Barnen flyttades till Landeryds andra skola.

Numera bostadshus.

12^a. Landeryds andra skola

Skolan uppfördes 1912. Klasserna 3-6.

Från 1931 samtliga klasser.

1948 klass 7 till Nyby andra skola.

År 1969 A-form och enbart lågstadie, även för Nybybarn.

Från år 2005 klasserna 0 – 6.

Även fritidsverksamhet. Fortsatt verksamhet och även i nybyggd så kallad modul.

Foto 2012.

12^b. Landeryd

Nyuppförd 2016 på skoltomten, så kallad modul, som innehåller två klassrum, studierum och andra extrautrymme.

Ev. tillfällig på grund av stort elevunderlag.

Foto 2017.

13. skärkehylte första skola

Byggnaden längst bort.

Skolan uppfördes omkring 1870.

Från c:a 1917 enbart småskola.

Lades ner 1950. Barnen i klass 1-2 överfördes till Hyltebruk.

Numera industri.

14. skärkehylte andra skola

Skolan uppfördes c:a 1917.

Så kallad storskola med klasserna 3-6.

Lades ner 1962. Barnen överfördes till Hyltebruk.

Numera bostadshus.

15. segelsbo skola

Skolan uppfördes 1896.
Samtliga klasser.

Lades ner 1947.

Barnen överfördes först till Skärkehylte och sedan till Hyltebruk.
Vid flaggstången står lärarinnan Helga Ljunggren.

Numera bostadshus.

16. / Rydöbruks första skola

41^a.

Skolan uppfördes 1905 i regi av Rydö Bruks och Fabriks AB.

Rydöbruks brukssamhälle var uppdelat och låg i de tre församlingarna, Långaryd, Färgaryd och Torup. Ingen av församlingarna var villig att bygga en skola i det starkt växande samhället. Brukets ledning lovade då att bygga en skola om församlingarna svarade för lärarlöner och undervisningskostnader. Skolan förlades på Långarydssidan. Åren 1917 - 1942 drog Torup sig ur överenskommelsen då de byggt Våcknared skola. 1952 ändrades

sockengränserna och hela samhället kom att tillhöra Torups socken. Ny skola stod klar 1960 och den gamla revs. (Foto från c:a 1960). I bakgrunden byggs ny skola.

Kinnareds socken

Kinnareds församling ingick sedan lång tid tillbaka i Torups pastorat. Fram till 1874 hade man gemensam skolstyrelse och samma lärare. Skolbyggnad fick varje församling bekosta själv och 1856 uppfördes första skolan intill Kinnareds kyrka(nuvarande församlingshemmet). Denna blev så småningom för liten och ett nytt skolhus togs i bruk 1883 på en tomt strax söder om kyrkan. 1919 uppfördes sedan Dammskults skola i den norra delen av socknen. Dessa tre skolor användes fram till 1955 då en ny modern skola intill Prästgården invigdes. Mer att läsa finns i "Boken om Torup-Kinnared-Drängsered" (1968).

17. Kinnareds småskola

Kinnareds första skola.

Användes som folkskola 1856-1883.

Uthyrts till privatbostad 1883-1894.

Småskola 1894-1955.

Numera församlingshem.

18. Kinnareds Folkskola

Uppförd 1883, var då enda skolan i Kinnared.

1894 flyttades lägsta klasserna till gamla skolan.

1941-1955 enbart klasserna 5-6, 3-4 var i Dammskult.

Slöjdsal i byggnad intill.

Nedlagd 1955, användes som lärarbostad under 60-talet.

Numera privatbostad.

19. *Kinnareds nya skola*

Uppförd 1955 intill Prästgården för klasserna 1-6.

1970 byggdes en gymnastiksal intill skolan.

1990 inköptes Prästgården av kommunen till förskola och blev en del av skolan.

Mellan 2001-2004 enbart klasserna 1-3 tillsammans med Drängsereds elever. 4-6 gick då i Drängsereds skola.

Från 2004 klasserna F-6, gemensam skola för Kinnareds och Drängsereds elever.

20. *Dammshults skola*

Uppförd 1919, till en början klasserna 1-4.

Mellan 1941-1955 enbart klasserna 3-4 för hela Kinnared.

Nedlagd 1955 och numera fritidshus.

Drängsereds socken

Ingick i Torups pastorat.

År 1865 byggdes första skolhuset i Drängsered mitt för kyrkan. I 95 år var där skola, fram till 1959 då den nya skolan var färdig.

1889 var kyrkostämman enig om, att tre nya skolhus skulle byggas, nämligen i Ramnared, Ugnhult och Glöshult. När Glöshults skola lades ner användes Drängsereds Bygdegård som skola mellan åren 1948 - 1959. Till höstterminen 1959 invigdes Drängsereds nya skola som byggts på Braslyckan, vid vägen mot Kinnared.

Mer att läsa finns i "Boken om Torup-Kinnared-Drängsered" (1968).

21. Ugnhults skola

Skolan uppfördes 1889.

Nedlagd 1951.

Numera privatbostad.

22. Drängsereds gamla skola

Skolan uppfördes 1864.

Nedlagd 1959.

"Drängsereds kyrkoskola"
Numera församlingshem.

Numera även skolmuseum.

23. *Drängsöreds nya skola*

Skolan uppfördes 1959.
Mellan 2001-2004 gick klasserna 1-3 i
Kinnareds skola.

Nedlagd 2006.

Numera privatägd.

24. *Sjöbol skola*

Använd 1948-1959.

"Bygdegårdens skola"
Numera Bygdegård.

25. *Ramnarets skola*

Skolan uppfördes 1889.

Nedlagd 1959.

Numera privat sommarbostad.

26. Glöshults skola

Skolan uppfördes 1889.

Nedlagd 1948.

Riven. Numera finns inget kvar.
En skylt markerar platsen.

Drängsöreds skolmuseum

Ett skol- och bygdemuseum finns på vinden i den gamla byskolan. En del gamla inventarier från skolans äldsta tid i Drängsöred bl. a. långbänkar från 1860-talet med fyra sittplatser och fastsatta sandlådor där eleverna skulle lära sig skriva. Skolböcker, kartor, planscher och övrigt skolmaterial från båda äldre och nyare tid finns utställda där. Museet visades första gången för allmänheten vid Julskyltningen i Drängsöred den 13 december 1970.

Kontaktperson: Desirée Hultberg, tel 070-653 11 03 eller Helge Johansson, tel 0346-77 20 57.

Torups socken

Torups pastorat indelades först i åtta styck skolrotar. Skolundervisningen var ännu i början av 1850 ambulerande. De hem, som hade möjlighet, upplät ett rum där det bedrevs skola. Första beslutet att bygga ett skolhus togs 1848. Senare byggdes flera skolhus inom socknen. 1974 försvinner Torup som egen kommun och ingår sedan dess i Hylte kommun.

"Uterotarna" Drängsered och Kinnared ingick inledningsvis i Torups område. Dessa är nu registrerade på annan/respektive plats. Underlag finns i "Boken om Torup-Kinnared-Drängsered", 1968.

Torups skolmuseum

Intill Torups hembygdsstuga uppfördes ett skolmuseum 1971. Karl-Erik Samuelsson hade under sina många år som lärare, samlat mycket material med anknytning till skolan. Tillsammans med många skänkta saker finns de nu här att se. Dagens skolelever gör ofta besök.

Kontaktperson: Inger Andersson Tel. 0345-20742

27. Högaström

Högaström skolrote.

Skolan uppfördes 1904.
Nedlagd 1947 – 1949

Skolan står kvar men byggnaden används inte.

Ringklockan som man kallade in barnen med finns numera i Torups skolmuseum.

28^a. Torups äldsta skola

Ingick i Kyrkbyns skolrote.

Denna skola uppfördes 1848, var dåligt byggd och revs 1867.

På samma plats vid Prästgårdsvägen i korsningen vid kyrkan uppfördes 28 b.

Ingen bild på skolan är funnen. På bilden syns platsen där skolan låg.

28^b. Torups folkskola/storskolan

Ingick i Kyrkbyns skolrote.

På samma plats som 28 a uppfördes 1868 nytt bättre skolhus. Den innehöll även lärarbostad.

Skolan lades ner 1949.

Skollokalen användes senare vid kurser i vävning.

Byggnaden revs 1985.

Platsen är nu gräsbelagd och ligger utanför kyrkogårdsmuren i korsningen.

29. småskolan Torup

Ingick i Kyrkbyns skolrote. Skolan uppfördes 1892. Skolsal och "kommunalrum" samt på andra våning lärarbostad. Klass 1 och 2 undervisades här av samma lärarinna. Skolan lades ner 1949 när nya Centralskolan byggdes. Obligatorisk 7 årig skolgång infördes 1948-49. Denna klass 7 fick då undervisning i "kommunalrummet". Revs efter 1985. Låg mittemot 28^b. Numera hyreshus på platsen. Foto 1985.

30. mellanskolan Torup

Ingick i Kyrkbyns skolrote.

Skolan uppfördes 1914, lades ner 1949 och revs 1949 när Centralskolan byggdes på nästan samma plats.

Här undervisades klasserna 3 och 4 av samma lärare.

31. *Torups centralskola*

Skolan uppfördes 1948-49. På platsen låg tidigare Mellanskolan. (30). Utbildningen började hösten 1949. 10 byskolor blev då en. Skolan var då Hallands modernaste skola med ca 200 elever. Den invigdes 1/10 1950.

1966/67 byggdes gymnastiksalen. Från 1949 var den årliga lästiden för eleverna 39 veckor och genom skolans tillkomst fick eleverna även ett lagat mål mat i skolan.

Här sker undervisningen i klass 1 till 6. Klass 7 till 9 fortsätter i Hyltebruk.

Foto 2017.

32. *Ågård*

Ågård skolrote.

Skolan uppfördes 1905 och lades ner 1947.

Barn från Brännö, Godhult, Fagerhult och Flatna undervisades här. Två lärare skötte sex klasser.

Användes efter nedläggningen några år som bostad.

Riven. Numera inget kvar.

33. *Nyebro*

Nyebro skolrote.

Skolan uppfördes 1928.

Nedlagd 1949.

I byggnaden var halva skollokal och andra halvan lärarbostad.

Numera privat bostadshus.

Foto 2017.

34. Rävsko

Rävsko skolrote.

Skolan uppfördes 1875.
Nedlagd 1929.

Numera privat böningshus.

35. Öllsjö skola

Skolan uppfördes 1868.
Nedlagd 1903.

Såld.
Byggnaden flyttades till Johansfors.

36. Fröslida

Fröslida skolrote.

Skolan uppfördes 1903.
Nedlagd 1949.

Numera samlingslokal.

37. *våcknared*

Våcknared skolorote.

Byggdes 1917 då Torup bröt sig ur samarbetet från 1905 med Långaryd och Färgaryd kring Rydö skola och byggde egen skola för de barn i samhället som var skrivna i Torups socken. Uppdelad i småskola och storskola med var sin lärare. Den kallades också Landgårdesskolan efter den gård varifrån tomten avstyckats. 1942 återgick Torup till samarbetet i Rydö skola och Våcknareds skola byggdes senare om till bostadshus.

38. *Halarna*

Halarna skolorote.

Skolan uppfördes 1874.

Nedlagd 1949.

Ombyggd 1924.

Numera privatägd.

39. *Mjälahult*

Mjälahults skolorote.

Skolan uppfördes 1871.

Ny skola på samma plats uppfördes 1925.

Nedlagd 1952.

Skolans lokaler är ihopbyggda med Mjälahults kapell. I lokalerna fanns även bostadsrum till läraren.

Numera privat dansk sommarbostad.

Foto 2017.

40. Eskilsbo

Ingen bild funnen

Eskilsbo skolrote.

Skolan uppfördes 1898.

Nedlagd 1945.

Plockades ner och återuppfördes på en barnkoloni i Tylösand. Numera riven.

41^a. Rydöbruks första skola

/16

Byggdes 1905 i regi av Rydö Bruks och Fabriks AB.

Rydöbruks brukssamhälle var uppdelat och låg i de tre församlingarna, Långaryd, Färgaryd och Torup. Ingen av församlingarna var villig att bygga en skola i det starkt växande samhället. Brukets ledning lovade då att bygga en skola om församlingarna svarade för lärarlöner och undervisningskostnader. Skolan förlades på Långarydssidan. Åren 1917 - 1942 drog Torup sig ur överenskommelsen då de byggt Väcknared skola.

1952 ändrades sockengränserna och hela samhället kom att tillhöra Torups socken. Ny skola stod klar 1960 och den gamla revs.

41^b. Rydöbruks andra skola

Byggdes 1960 på initiativ av lärarkollegiet som också på egen hand anlätade en arkitekt och kostnadsberäknade skolhuset till 400 000 kr. En kalkyl som stod sig när bygget var klart. Man använde bland annat virke från Rydöbruks sågverk. Skolan stod klar för undervisning vid höstterminen 1960 och är fortfarande den skola som används i Rydöbruk.

Femsjö socken

Intresset för att lära barnen att läsa och skriva är först dokumenterat 1817. Pigan Ingjerd Pettersdotter hade "hjälpig skicklighet att lära barn läsa i bok" och kyrkstämman rekommenderade att hon skulle anlitas. I ett stämmoprotokoll från 1836 nämns att "barnen blivit väl undervisade både i stafning och commatering". År 1836 ställdes det större krav från Domkapitlet. Församlingens organist och klockare åtog sig att undervisa. Folkskolestadgan som kom 1842 möttes med motstånd. Man var bekymrad över kostnaderna men problemet löstes på så sätt att skolan fick ambulerar. Den som upplät billigast lokal fick hysa skol-verksamheten under en viss tid. Systemet för den ambulerande småskolan liknade sättet för de ambulerande husförhören. Den ambulerande folkskolan organiserades och kom igång 1847. Från början fanns tre skolrotar som 1848 senare minskades till två. Läraren avlönades med säd och pengar. Verksamheten med ambulerande småskola fortsatte fram till 1902. Då hade sedan många år skolverksamhet bedrivits i kyrkbyn. Den ambulerande skolan gjorde det möjligt för barn som bodde långt från Femsjö by att få undervisning närmare hemmet.

År 1849 uppfördes ett första skolhus på samma tomt som alltsedan dess varit skolornas plats. Åren 1878–79 byggdes det skolhus som ännu finns kvar och 1902–04 uppfördes den nuvarande flygelbyggnaden för att ge bättre plats åt småskoleklasserna när systemet med ambulerande småskola upphörde. Under åren 1884–1897 bedrevs en separat slöjdskola, först enbart i Stora Tranhult men senare också i lokaler i Femsjö Skattegård och i en smedja i Valshult. Slöjdskolan bedrevs i huvudsak som sommarskola för elever som redan examinerats från folkskolan eller som gick i sista klassen och hade fyllt 15 år.

Under perioden 1909–1951 bedrevs fortsättningsskola för "från folkskolans öfre klass afgangna barn, som erhållit vitsord om goda kunskaper". Denna skolform omfattade omkring sex veckors intensivundervisning med skolgång varje vardag. Uppmuntrade av statsbidrag diskuterades frågan om fortsättningsskola redan från 1877 men det var då svårt att mobilisera tillräckligt antal intresserade elever.

1952 överfördes Femsjö kommun till Hylte kommun och ingick då i Hylte skoldistrikt.

När mellanstadiet infördes 1965 fanns det 25 mellanstadiееlever. Antalet sjönk sedan år för år och det sista skolåret med mellanstadiеundervisning 1969–70 fanns det bara 13 elever. Därefter bedrevs bara lågstadiеundervisning. År 1972 fattades beslut om att Femsjö skola skulle läggas ner. Men nedläggningen fördröjdes. Först 1984 upphörde även småskole-verksamheten.

Efter nedläggningen var skolan utan verksamhet i några år. När kommunen aktualiserade försäljning av byggnaderna bildade orsbor Stiftelsen Femsjö Skola för att förvalta byggnaderna för framtiden. En varsam men noggrann renovering genomfördes och sedan tidigt 1990-tal upplåts den gamla skolsalen och omgivningarna för naturskoleverksamhet. I skolbyggnaderna finns även lägenheter och ett litet vandrarhem som besökare kan hyra. I början av 2000-talet byggdes även ett besökscentrum på skoltomten där socknens natur och historia presenteras. Vandringsleder med information har också anlagts.

Mer att läsa finns i boken "Femsjö och skolorna i Femsjö" (1988)

42. Första skolhuset

Ingen bild funnen

Första skolhuset uppfördes 1849 och var i bruk till 1879. Byggnaden låg på nuvarande skolområdet.

43. Nytt skolhus

Skolhuset uppfördes 1878-79.

Byggnaden finns kvar och inrymmer lägenheter och skolsal som används för naturskoleverksamhet.

Foto 2007.

44. småskolan

Småskolan uppfördes 1902-04 som en flygelbyggnad till skolan.

Byggnaden finns kvar. Småskolan innehåller nu en bostad och ett vandrarhem där besökare kan hyra.

Foto 2016.

Färgaryds socken

I Färgaryds socken beslöts redan 1836, att Färgaryds församling skulle genomföra undervisning av fattiga barn. Det var på initiativ av kyrkoherden i Långaryd (Färgaryd låg därunder), Carl Emanuel Eneroth, att Färgaryds församling skulle genomföra undervisning av fattiga barn. Efter 1842 var det problem att få tag på examinerade lärare. Folkskolan i Färgaryds rote var inledningsvis ambulerande. Tre skolrotar fastställdes i socknen 1846 - nr 1: ett rum i Sockenstugans södra gavel, nr 2: dannemannen Anders Fredinsson i Kråkshult höll ett rum med nödiga inventarier, nr 3: kyrkvärden Isak Johannesson i Stora Hässlehult upplät rum med behövliga inventarier. 1848 valdes den första läraren: Gustav Otto Nordlander. 1862 fastställdes att ett "skolehus" inte behövde byggas. 1866 fastställdes sju skolrotar med uppdelad undervisning, sedan sex och 1910 fyra. Brita Bengtsdotter "Lilla-Brita" var småskollärarinna i Färgaryd 1869-1898. 1871 byggdes de två första folkskolorna i socknen: Boxhult och Hässlehult Lilla. En skola var tänkt byggas i Sävsebo för Sävsebo skolrote men så blev det aldrig. Småskolorna fortsatte ambulera efter 1871. Lärotiden vid småskolorna 1885 var: Färgaryd 1/3 -30/4, Skoga 1/8 -30/9, Hässlehult 1/5-30/6 och Ytterbo 1/10-30/11. Vartannat år bytte småskolorna terminer. Undervisningen skedde varje vardag utom lördagar kl 09.00-12.00 och 13.30-15.30. Varje lördag hölls repetitionsförhör med barn från de skolor där undervisning inte pågick. Hyltebruks samhälle fick sin första skollokal 1910. 1917 hade man 52 elever i Hyltebruks folkskola.

Mer att läsa finns i boken "1836-1936. Folkskolan i Färgaryds socken under 100 år". (1936).

45. sofieslätt

Eldshults, senare Sofiesläatts skolrote. Mindre folkskola.

Första lärarinna var Albertina Johansson.

Skolan uppfördes 1910 och drogs in 1967.

Kvinnlig slöjd infördes.

Numera privat sommarbostad.

46. Hässlehult Lilla

Hässlehults skolrote. Mindre folkskola.

Småskollärarinna var Ida Kristiansson. Kvinnlig slöjd infördes.

Skolan uppfördes 1871 och brann ner 1883. Ny uppfördes 1886.

Ingen byggnad finns kvar men en stolpe med text markerar platsen.

Hyltebruks skolor

När Hylte Bruk började byggas åren 1907 - 1910 och arbetare och tjänstemän strömmade in till bygden måste skolgången för barnen i nybyggarsamhället Hyltebruks ordnas. Den första skolan inrättades den 19 december 1909 i den lilla fastighet i Nittebo som tidigare inrymt Hyltebruks första affär, vilken startats av Ernst Andersson. Han hade låtit uppföra en ny affärsfastighet mitt emot den nybyggda stationen i Hyltebruk.

Den 9 februari 1910 antogs fröken Elsa Hansson från Göteborg som lärarinna i Hyltebruks nyinrättade folkskola. Vid Bruket fanns då tio barn i aktuell ålder. De äldre barnen fick gå i Hässlehults skola tills vidare. Barnantalet steg snabbt när bruket körde igång verksamheten 1910. Behovet av en större skola var skriande.

I augusti 1911 stod en nybyggd skola färdig att tagas i bruk. 1920 byggdes en flygel till på den norra delen av skolan och 1923 tillkom en likadan på den södra delen. Men barnantalet fortsatte att växa snabbt. Redan 1925 tillsatte skolrådet en kommitté för att utreda ytterligare tillbyggnad. I väntan på detta hyrdes två lokaler av nykterhetslogen Verdandi. En på- och tillbyggnad av skolan stod färdig för invigning 1931.

Denna folkskola tjänade sedan fram till 1971 då den nya Örnaskolan invigdes och all undervisning flyttades till Örnabäckshult med låg- mellan och högstadium. Den gamla skolan revs 1978. Detta skolområde är i dag bebyggt med hyreshus och kontorslokaler. År 1934 inrättades Högre folkskola. Första rektor för denna var Fil. Mag. Gunnar Norling. I början hölls undervisningen i folkskolans lokaler men i januari 1938 stod "Realskolan" klar. Den upphöjdes då till kommunal mellanskola och 1944 blev den statlig Realskola. På försommaren 1938 hölls den första examen då 23 elever erhöll den grå mössan och 1971 släpptes den sista realkullen ut. Den nya skolreformen med nioårig grundskola hade då införts. Därefter användes den till låg och mellanstadieskola till 1995. Realskolans lokaler har sedan använts till vuxenundervisning och svenska för invandrare SFI. I Staffansboområdet tillkom 1995 ytterligare en låg- och mellanstadieskola som kallas Elias Fries skola.

47. Nittebo

Fd Hyltebruks första affär.

Hyltebruks första skola.
Lärarinna var Elsa Hansson.
10 barn i skolan.

Öppnade 1910 och stängde
1911. De äldre barnen gick i
Hässlehults skola.

Numera privat bostadshus.

48^a. Hyltebruks gamla skola

Skolan uppfördes 1911.

Det byggdes en flygel 1920 och ytterligare en 1923. Påbyggnad var klar 1931.

Skolan användes som skola till 1971.

Skolan revs 1978 och är numera hyreshus Skolgatan 3D och 3E.

48^b. kommunala mellanskolan/ Realskolan

Skolan uppfördes 1937 och startade 1938.

1938-1944 Kommunal mellanskola.

1944-1971 Realskola.

Har sedan använts till vuxenundervisning och svenska för invandrare SFI.

48^c. verdandistugan

Stugan med två lokaler hyrdes av nykterhetslogen Verdandi, på grund av det ökande elevantalet, fram till 1931.

49^a. Örnaskolan

Skolan uppfördes 1970.

Består av högstadie-, mellanstadie- och lågstadieskola samt Kulturskola.

Numera störst i kommunen.

Kommunens enda högstadieskola. På bilden högstadieskolans del.

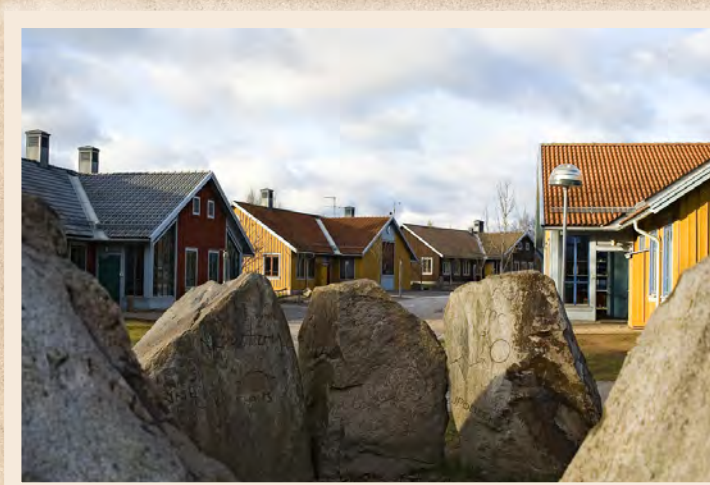
49^b. Örnaskolans lågstadieskola

Mellanstadieskolan är nu riven (såg likadan ut) och modul används nu.

Ny låg- mellanstadieskola
Kråkbergsskolan byggs 2017.

50. Elias Fries skola

Elias Fries skola är en skola som har valt att profilera sig som en IT- och miljöskola och är en av Sveriges ledande skolor gällande utomhuspedagogik. På skolan finns det idag ungefär 300 elever fördelade på förskola (5-årsgrupp), förskoleklass och årskurs 1- 6. Elias Fries har även tre fritidshem.

Undervisning utomhus. Skolan byggdes 1995 och ersatte då Gamla Real. Den består av åtta småhus grupperade utefter en bygata kallad "Bruksgatan". Husen är byggda av sund material, där ekologi och kretslopp är den

bärande idén. På skoltomten har det skapats olika undervisningsrum och "bygatan" används för undervisning i alla ämnen. Där är det bland annat uppmålat en Sverigekarta, en piltavla och en alfabetscirkel. Både på lektionstid och raster råder det full aktivitet utomhus. Då kan en klass ha matte, en annan engelska och några elever springer runt och lär alfabetet. Barnen använder alla sinnen och lär sig på olika sätt. Det finns även odlingslotter där det studeras praktiskt kretsloppsarbete, odlas och anordnas skördefest. I växthuset drivs det upp sommarblommor till hela skolan. På stenarna finns bl a namn på kända betydelsefulla personer inom naturvetenskap och kultur.

"Läroriket" är Elias Fries skolskog, 1,5 km från skolan, som besöks för att arbeta tematiskt, uppleva och undersöka. I skogen finns det föränderliga klassrummet. I skolskogen finns tio olika "undervisningsrum".

Skolan tar ofta emot pedagogiska grupper och andra intresserade, både svenska och utländska besök, för att berätta mer om sin utomhuspedagogik.

51. *sockenstugan i Färgaryd*

Färgaryds skolrote till 1925.

Kyrkskolan.

Den används som sockenstuga även numera.

52. *Lunnabo*

Färgaryds skolrote från 1925.

Skolan uppfördes 1925 och drogs in 1950.

Privat dansk bostadsförening äger den numera.

53. Bockshult

Sonhults skolrote.

Skolan uppfördes 1871 och drogs in 1909.

Ingen byggnad finns kvar men en stolpe med text markerar platsen.

54. skoga

Stubbhults skolrote. Senare Skoga rote.

Kvinnlig slöjd infördes.

Skolan uppfördes 1910. Drogs in 1940.

Revs troligen omkring 1952.

Ingen byggnad finns kvar men en stolpe med text markerar platsen.

unnaryds socken

Långt före folkskolestadgans tillkomst 1842 ordnades det med skolgång i Unnaryd. Det var mycket den dåvarande kyrkoherden Carl Lindeströms förtjänst eftersom han i sitt testamente 1818 donerade 10 000 riksdaler. Donationen skulle enligt bestämmelserna "bilda en fond för en sockenskola, i vilken pastoratets fattiga barn skulle få lära sig att väl läsa i bok, samt en större eller mindre del av katekesen utantill. De skulle därjämte åtnjuta fritt underhåll under lärotiden". 1850 hölls i Unnaryd det första lärarvalet, då Samuel Elmlblad valdes till lärare. Han skulle ambulera i socknen och till en början även i Jälluntofta. Undervisningen i kyrkbyn ägde rum i sockenstugan. 1859 kom det på en sockenstämma upp förslag att småskolor skulle inrättas ute i byarna. Först var det två lärarinnor men 1865 hade man fyra lärarinnor som flyttade omkring i socknen. Skolan var inhyst i gårdarna, där man fick disponera ett rum, som på dagen användes till klassrum och på natten till sovrum för lärarinnan. 1901 uppfördes ett skolhus i kyrkbyn. År 1902 fick Unnaryds kyrkby ett skolhus med lärarbostäder och det dröjde inte många år förrän frågan om byggande av skolhus ute i socknen blev aktuell. 1907 beslöts att bygga skolhus i Sävsås och Hjälmskult. 1910 bestämdes att även Färda, Boda, Yås och Slätteryd skulle få skolhus. Alla dessa sex byskolor uppgick till en kostnad på 27 000 kr. De uppfördes efter hand och 1914 var Yås skola färdig att tas i bruk. Den gamla skolan i kyrkbyn tjänstgjorde som skola till 1954 då den nya centralskolan var färdig. Då tillkom också skolskjutsar, så skolorna i byarna blev överflödiga. Skolhusen såldes till privatpersoner. Den enda skola som står i orört skick är Slätteryds skola. Den ägs numera av Hembygdsföreningen och där kan man ännu få uppleva atmosfären från en gångens tid.

slätteryds skolmuseum

Är ett byggnadsminne från 1912 där inredning, kamin, kateder, skolbänkar och t.o.m. skolfrökens privata lägenhet har bevarats i ursprungligt skick ända sedan hon drejade om låset och flyttade till centralskolan. Skolsalen rymmer bara en klass. Varannan dag undervisades de äldre eleverna, varannan dag de yngre.

Öppet efter överenskommelse.

Kontakt: Berit och Reine Rydh, telefon 0371-640 54

55. Hjälmskult

Skolan uppfördes 1910 och användes till 1947.

Numera privat sommarstuga.
Foto 2017.

56. Yås

Skolan uppfördes 1914.
Nedlagd 1954.

Numera privat sommarstuga.
Foto 2017.

57. Unnaryds Folkskola

Skolan uppfördes 1901.
Nedlagd 1954.

Byggnaden flyttades, blev glass-
pinnefabrik, brann ner och revs
1957.

58. Unnaryds nya skola/ centralskolan

Skolan uppfördes 1954.

Foto 2017.

59. Boda

Skolan uppfördes 1916.
Nedlagd 1947.

Numera privat bostadshus.
Foto 2017.

60. Färda

Skolan uppförd i början på
1900-talet.
Nedlagd 1954.

Numera privat sommarstuga.

61. Sälluntofta

Skolan uppfördes på 1870-talet.
Nedlagd 1965.

Folkskolan rymdes i Församlings-
hemmet. Den används som
församlingshem även numera.

62. *sävsås*

Skolan uppfördes ca 1910.
Nedlagd 1954.

Huset brann ner (misstänkt mordbrand). Ny stuga uppfördes diagonalt på grunden medan de ursprungliga uthusen till skolan finns kvar.

Numera privat sommarbostad.

Foto 2017.

63. *slätteryd*

Skolan uppfördes 1913.
Nedlagd 1954.

Numera skolmuseum.

64. *Björkhultet (sunnaryd)*

Skolans uppförandeår är okänt.

Nedlagd 1974.

Numera lokal för läger. Bolmsö tillhörde fram till 1970 Unnaryds socken. Björkhultet i Sunnaryd tillhörde efter omorganisationer 1974 inte Unnaryds socken längre.

Foto 2017.

Copywrite och utgivning: Hylte Hembygdsrets 2017.
Ansvarig utgivare: Bo Westman.
Fakta och bilder: Hylte kommuns samtliga Hembygdsföreningar.
Sammanställning: Bo Westman och Birgitta Holmén.
Layout: Karin Burg.

